కార్యశూరుడు

(శ్రీ గోపీచంద్)

శిశిరకుమార బాబు రైలు దిగాడు. అది అట్టే పెద్ద స్టేషన్ కాకపోవటంవల్ల ప్రయాణీకులు ఎక్కువ మంది లేరు. సామాన్లు మోసే కూలీలు అసలే లేరు. ఒక పోర్టరు మాత్రం ఎర్రజెండా ఆకుపచ్చజండా కలిపి చుట్టి చంకలో పెట్టుకుని అటూ ఇటూ తిరుగుతున్నాడు. ఆ రైలుమార్గమంతా తనజండాల ప్రభావంవల్లే నడుస్తూవుందని అతని అహంకారం.

అతన్ని పిలిచి శిశిరకుమార బాబు అడిగాడు — "వెంకయ్యగారిల్లెక్కడ?"

"ఏ వెంకయ్య? ఇక్కడ వెంకయ్యలు కొల్లలు కొల్లలున్నారు!" అన్నాడు పోర్టరు.

శిశిరకుమార బాబుకి వెంకయ్య ఇంటిపేరు తెలియదు. తిలకం భర్త అని మాత్రమే తెలుసు. ఒక ఫ్యాక్టరీలో మేనేజరనీ, కూలీలతో కలిసి సమ్మె చెయ్యటంవల్ల ఈ మధ్యే ఉద్యోగం ఊడిందనీ తెలుసు. ఆసంగతే పోర్టరుకి చెప్పాడు.

"కామ్రేడ్ వెంకయ్యా! తెలియకేం!" అన్నాడు పోర్టరు.

"ఎక్కడ?"

పోర్టరు పొలాల్లోనుంచి వెళ్లే కాలిబాటని చూపించాడు. దారి తిరిగినన్ని మెలికలూ చేత్తో చూపిస్తూ చెప్పాడు: "ఇట్లా వెళ్లి ఎడంపక్కకి తిరిగి, ముక్కుకు సూటిగా ఇరవై గజాలు నడిస్తే అతడిల్లొస్తుంది."

వానల్లేకపోవటంవల్ల చేలన్నీ నెరలిచ్చి వున్నయి. గట్లలో పెద్ద పెద్ద కలుగులున్నయి. పక్కనున్న ఫ్యాక్టరీ శిథిలమయిన పురాతనకట్టడంలాగు పడివుంది. సంస్కృతభాషను తలుచుకున్నప్పుడు కలిగే విషాదానికంటే ఎక్కువ విషాదాన్ని కలిగిస్తూవుంది. ఒక్క ఫ్యాక్టరీగొట్టంమాత్రం ఆ విషాద వృక్షాన్ని ఛేదించుకొని నిలబడి భవిష్యత్తులోకి చూస్తూవుంది.

శిశిరకుమార బాబు కాలిబాటనే పడి పోయి పోర్టరు చూపించిన ఇంటిదగ్గరకు జేరుకున్నాడు. అది పూరిల్లు. పొరపాటుపడ్డానేమోనని ధ్రువంతికోసం అటూ ఇటూ చూశాడు. కాని దగ్గరవున్నవన్నీ పూరిళ్లే!

ఆ ఇంటిపక్కనే చెట్టుకింద కూర్చొని చదువుకుంటున్న వ్యక్తి అతన్ని చూశాడు. ఆవ్యక్తి కొంచం ముతకమనిషి. వాడిమాపులు కలిగిన మనిషి. బాహ్య ప్రపంచంసంగతి తప్ప తనజేబుకి చిరుగున్న సంగతే తెలుసుకోలేని మనిషి. భోజనంలోకి బంగాళా దుంపకూర బాగుంటుందో, కాకరకాయపులుసు బాగుంటుందో ఇంకా తేల్చుకోని మనిషి!!

"ఏంకావాలి?" అని అడిగాడు.

"వెంకయ్యగారిల్లిదేనా?"

"అదే."

"ఆయనభార్య ఇంట్లో వుందా?"

"ఎవ్వరూ!"

"ఆయనభార్య"

"భార్యలు ఇంట్లో వుండక ఏం చేస్తారు! ఇంట్లోనే వుంటారు. ఎప్పుడూ ఇంట్లోనే వుంటారు." అని చెప్పి ఆవ్యక్తి మళ్లీ పుస్తకం చదువుకోవటం మొదలు పెట్టాడు.

శిశిరకుమార బాబుకి కష్టం వేసింది. "నేను వూళ్లోవాళ్ల భార్యలసంగతి అడగటంలేదు. వెంకయ్య భార్య సంగతి అడుగుతున్నాను." అన్నాడు.

"వెంకయ్యభార్యమాత్రం వూళ్లోవాళ్ల భార్య కాదూ!" అని మొహాన విసిరికొట్టినట్టు జవాబు చెప్పాడతడు. ఈ సారి తలకూడా పైకెత్తకుండా జవాబు చెప్పాడు.

శిశిరకుమార బాబుకి కోపం వచ్చింది. బొత్తిగా సంస్కారం లేని మనిషి. సోషలిజం ప్రచారంలోకి

రాకముందు పల్లెటూళ్లు ఎంత మర్యాదగా వుండేవి! ఈసారి తాను రాసే పుస్తకంలో ఇటువంటి విచిత్ర వ్యక్తి నొకణ్ణి సృష్టించి, ఇప్పటి యువకుల్ని దెబ్బ తియ్యాలి!

ఇక ఆవ్యక్తితో లాభంలేదని తానే నెమ్మదిగా వెళ్లి ఆ ఇంటితలుపు తట్టాడు. లోపల అడుగులచప్పుడు వినిపించింది. ఒక్కక్షణం ఆమే అనుకున్నాడు. ఒక్కక్షణం కాదనుకున్నాడు. ఆ పదధ్వని ఆమెదే అనుకున్నాడు. మళ్లీ కాదనుకున్నాడు.

ఆమే!!!

కాని ఎంత మారిపోయింది! గుర్తుపట్టటానికే వీల్లేకుండా వుంది! అతడు ఆశ్చర్యంతో అలాగే నిలబడిపోయాడు. అతన్ని చూచి ఆమెకూడా అంతే — అలాగే నిలబడిపోయింది. అతని మొహంన్నుంచి చూపులు తిప్పుకోలేకపోయింది. అతని మొహంమీద చూపులు ఆనటమూ లేదు. ఆమెకు అతని మొహం అతికినట్లు కనిపించింది. కాని అతనే అని తెలుసు. కాని బాధో, ఆనందమో, ఆ వికారం ఏమిటో తెలియటంలేదు. హృదయం మాత్రం చెడిపోయిన గ్రామఫోను రికార్డులా డుర్రుమని మోతపెట్టింది. కదలకుండా, మెదలకుండా, రెప్పవెయ్యకుండా చూస్తూ అలాగే నిలబడిపోయింది.

శిశిరకుమారబాబుకి ఏమీ తోచక అటుతినికి ఇటుతినికి, గొంతుసవరించుకొని "ఇప్పుడే వచ్చాను" అన్నాడు.

"రండి"—కాని గడపలోనుంచి కదల్లేదు. కదలటం మరచిపోయింది.

"నిన్ను చూచిపోదామని వచ్చాను" అన్నాడు. ఆమాట ఆమెకు వినిపించింది. ఒక్కక్షణం ఆమె పాలిపోయిన మొహం జీవకళతో ప్రకాశించింది. ఒక్కక్షణం ఆనందంతో చూపులు మెరిసినై. ఒక్కక్షణం పెదిమలమీదికి చిరునవ్వు వచ్చినట్లే వచ్చింది!

"రండి"

ఇద్దరూ లోపలికి వెళ్లారు.

ఆ ఇంటికంతకీ అదొక్కటే గది. ఆగదిలో సామాన్లూ అలంకారాలూ ఎక్కువగా లేకపోయినా, పరిశుభ్రంగా వుంది. అలమరలో పుస్తకాలున్నాయి. కుర్చీకి ఎదురుబల్లమీద గ్లోబ్ వుంది. గోడకు భూగోళపటం తగిలించివుంది. పక్కనే ఒక ఫోటోవుంది—అదెవ్వరిదో శిశిరకుమారబాబుకి తెలియలేదు. అతని ముప్ఫై సంవత్సరాల జీవితంలో ఆ ఫోటో ఎక్కడా తగల్లేదు. ముడివేసుకోవటం చేతగాని నెక్‌టై, ముడతలుపడ్డ బూర్నీసుకోటూ, బూచివాని బుల్లిగడ్డం, హృదయాల్లోకి దూసుకుపోయే చురుకుచూపులూ — ఆ ఫోటో ఎవ్వరిదో శిశిరకుమారబాబుకి తెలియలేదు. అస లాఫోటో వెంకయ్య ఎందుకు తగిలించాడో బోధపడలేదు. అత డీవిధంగా గదిని పరిశీలిస్తుంటే తిలకం అతన్ని క్రీగంటచూస్తూ నిలబడింది. అతడు రావటం ఆమెకు సంతోషం కలిగించినా, తా నిటువంటికొంపలో వుంటున్నాననే సంగతి అతనికి తెలిసినందుకు విచారపడ్డది.

"అంతా బాగున్నారా?" అని అడిగింది.

"అంతా ఎవ్వరు? నే బాగానేవున్నాను" అన్నాడు. అతనికి తలిదండ్రులు చిన్నతనంలోనే పోయారు. మరింకెవ్వరూ లేరు. ఆసంగతి ఆమెకు తెలుసు. "నువ్వో" అని అడిగాడు.

ఆమెకళ్లల్లో నీళ్లు తిరిగినై. అతడు చూస్తాడేమోనని భయంతో అతనివైపుకి వీపు తిప్పి పుస్తకాలు సర్దుతూ నుంచుంది. పుస్తకం అనుకొని పుస్తకాలకింద వున్న పేపరు తీసేటప్పటికి అరలోని పుస్తకాలన్నీ కిందపడి మోతచేసినయి. దడ దడ కొట్టుకునే హృదయంతో ఆమె అలాగే నిలబడింది.

మళ్లీ బాబే అడిగాడు: "మీవా రెక్కడో మేనేజరని విన్నాను."

"అవును"

"బాగున్నారా!"

"రిజైనిచ్చారు"

"ఎందుకు?"

"ఏమో!"

"ఇప్పుడేం చేస్తున్నారు?"

"సమ్మెలు చేస్తున్నారు –" ఇక అక్కడ వుండలేకపోయింది. తడబడుతూ గబగబా లోపలకు వెళ్లిపోయింది.

ఏదెలా వున్నా వెంకయ్య ఉద్యోగానికి రిజైనివ్వటం ఆమెకు ఇష్టంలేదని శిశిరకుమారబాబు గ్రహించాడు. గ్లోబ్ గిర్రున సంతోషంతో తిప్పాడు. దేశాలు వస్తున్నై — పోతున్నై. మళ్లీ ఆదేశాలే వస్తున్నై — మళ్లీ ఆదేశాలే పోతున్నై. కాలచక్రంకంటే అనేకరెట్లు వేగంగా తిరుగుతూవుంది గ్లోబ్. అతడు దాన్ని తదేకధ్యానంతో చూశాడు. అయిదారుసంవత్సరాలక్రిందట జరిగిన తమ కథను జ్ఞాపకంచేసుకోటానికి ప్రయత్నించాడు:

అప్పుడతడు కాలేజీలో బి. ఏ. చదువుతుండేవాడు. తిలకం ఇంటర్మీడియట్ చదువుతూవుండేది. అతడు కాలేజీ మేగజీన్లో పద్యాలు వ్రాశాడు. ఒర్నాడు తిలకం కనిపించి అతని పద్యాలను పొగిడింది. అప్పట్నుంచీ ఇద్దరికీ స్నేహం ఏర్పడింది. అతడు తాను రాసిన పద్యాలు చదివి వినిపిస్తే ఆమె విని సంతోషించేది. కాలేజీ విడిచిపెట్టింతర్వాత ఇద్దరూ రోజూ షికార్లు వెళ్లేవారు. సముద్రంవొడ్డున కూర్చొని అలల్ని తిలకించేవారు. సూర్యాస్తమయాన్ని తిలకించేవారు. తన్మయత్వం చెందేవారు. ఆవాతావరణంలో అతడు వ్రాసిన ప్రేమగీతాలు అర్ధనిమీలిత నేత్రాలతో పాడేవాడు. ఆమె తనఆనందాన్నంతా నిట్టూర్పుల్లో విడిచేది! కాని రోజులు ఒకేరకంగా గడవ్వు. ఒకరోజు ఇద్దరికీ తగాదా వచ్చింది. చాలా స్వల్పవిషయం. తిలకం పన్నీరు పువ్వుని చూచి, "ఆమొండి చెట్టుకి అంతసువాసనగల పువ్వు ఎలాపుట్టిందో" అన్నది. శిశిరకుమారబాబు "చిద్విలాసం! వికారంగావుండే నీ తండ్రికి నువ్వెలా పుట్టావు?" అన్నాడు. అతడు నవ్వులాటకే అన్నాడు. కాని ఆమెకు కోపం వచ్చింది. అప్పటినుంచీ అతన్ని కలుసుకోవటం మానేసింది. కొన్నాళ్లకు ఒక ఫ్యాక్టరీ మేనేజర్ని వివాహంచేసుకుందని తెలిసింది. తనమీద కసితీర్చుకోటానికే ఈపని చేసిం దనుకున్నాడు శిశిరకుమారబాబు. తరవాత మరికొన్ని సంగతులు తెలిసినయి. తిలకంభర్త సోమలిస్టనీ, అతన్తో తిలకం సరిగ్గా కాపరం చెయ్యటంలేదనీ.......

ఈవిధంగా ఆలోచించుకుంటూ, తిలకం కాఫీ తెచ్చి బల్లమీద పెట్టేవరకూ అతడు గమనించలేదు:

"పుచ్చుకోండి"

"ఆఁ"

"పుచ్చుకోండి"

"నాకోసం ఎందు కింత శ్రమ?"

"ఇది మాకాఫీ టైమ్!"

శిశిరకుమారబాబుకి ఆశాభంగమైంది "మీకోసం కాకపోతే ఇం కెవరికోసం శ్రమపడతాను," అంటుం దనుకున్నాడు. నెమ్మదిగా ఆమెను చూస్తూ కాఫీ ఒక్క గుటక వేశాడు.

"బాగుంది. నీచేతి కాఫీయేనా?"

"కాదు."

ఆమె మనస్సులో మనస్సు లేక కాదని జవాబు చెప్పింది. లేకపోతే కాఫీకూడా తానే చేస్తున్నాననే సంగతి అతనికి తెలియనివ్వటం ఇష్టంలేకో, లేకపోతే ఇం కెందుకో! ఆలోచించకుండా జవాబు చెప్పింది. కాని అతనికి మాత్రం ఆజవాబు హాయిని కూర్చింది. చమత్కరిస్తున్న దనుకొని సంతోషంతో బిగ్గరగా నవ్వాడు. ఆమె తబ్బిబ్బుపడి అతన్ని వెకిలిగా చూచింది.

ఇంతలో బయటనుంచి అడుగుల చప్పుడు వినిపించింది. ఆమె మాట్లాడకుండా, చితిలోకి నడిచే సతిలాగా నడిచి తలుపుదగ్గరకు వెళ్లింది. బయట పుస్తకం చదువుతున్న వ్యక్తి మరిద్దరితో ప్రవేశించాడు. శిశిరకుమారబాబునవ్వు విని ముగ్గురూ వాకిట్లో ఆగారు. చెట్టుకిందినుంచి వొచ్చిన వ్యక్తి చిటచిటలాడుతూ నిలబడ్డాడు. మిగిలిన ఇద్దరూ పీరుల్లాగు నిలబడ్డారు.

తిలకం తొందరగా పరిచయం చెయ్యటానికి ప్రయత్నించింది: "వీరు శిశిరకుమారబాబు_"

అంతే! ఆపేరు వినేటప్పటికే వెంకయ్యముఖకవళికలు మారిపోయినై. అంతకంటే చెప్పటానికి అవకాశం ఇవ్వలేదు. చిరునవ్వుతో శిశిరకుమారబాబు దగ్గరకువచ్చి, "మీరా? ఎవ్వరో అనుకున్నాను. క్షమిం

చండి. మీ పరిచయం చేసుకోవాలని చాలా రోజుల్నించీ ప్రయత్నిస్తున్నాను. నాభార్య మిమ్మల్ని గురించి చాలా చెప్పింది. మీరు రాసినపుస్తకాలన్నీ మా ఇంట్లోవున్నాయి. మీ ఆఖరివిరహవేదనకూడా వుంది. నాభార్యకు మీ పుస్తకాలంటే చాలా మక్కువ. భోజనంకూడా మానేసి, నన్నుకూడా వొదిలేసి చదువుతూ వుంటుంది." అని కరస్పర్శ చేశాడు.

శిశిరకుమారబాబు కలవరపడ్డాడు. వెంకయ్య తన్నింత హృదయపూర్వకంగా ఆహ్వానిస్తాడని అతడనుకోలేదు. తన్నుచూడగానే చొక్కాచేతులు పైకి మడిచి 'వర్గకలహం' 'విప్లవచైతన్యం' 'రుధిరం' 'రక్తం' అంటా డనుకున్నాడు.

తిలకం సమాధిలాగు నిలబడి చూస్తూవుంది.

వెంకయ్య తనస్నేహితుల్ని పరిచయం చేశాడు.

అందులో వొకరు సర్దార్ సుబ్బావధాన్లు. వారు ఉపన్యాసకులు. ఎండిపోయిన కార్మికుల రక్తనాళాల్లో నూతనరక్తాన్ని ప్రవహింపజెయ్యగలిగిన వక్త. రెండోవారు కామ్రేడ్ అచ్చయ్యగారు- సమ్మెకమిటీసెక్రటరీ. సమ్మెలు నిర్వహించటంలో అందెవేసిన చెయ్యి. శిశిరకుమారబాబు సర్దార్ సుబ్బావధాన్లుకి షేక్‌హాం డివ్వబోతే అతడు నమస్కారం పెట్టాడు. కామ్రేడ్ అచ్చయ్యకు నమస్కారం పెడితే అతడు సిగ్గుపడి వెకిలినవ్వు నవ్వి తల వంచుకున్నాడు.

అంతా మళ్లీ కాఫీకి కూర్చున్నారు. మిగిలిన ముగ్గురూ కాఫీ తాగుతూ సమ్మెనిగూర్చి చర్చించుకుంటూవుంటే శిశిరకుమారబాబు ముళ్లమీద కూర్చున్నట్లు కూర్చున్నాడు.

"ఇక ఒకరోజుకూడా సమ్మె సాగదు. కూలివాళ్లు తిండిలేక చస్తున్నారు" అన్నాడు కామ్రేడ్ అచ్చయ్య.

"ఉపన్యాసా లిద్దాం. మీటింగు పెట్టించు." అన్నాడు సర్దార్ కామ్రేడ్!

"తిండికి లేదంటే ఉపన్యాసా లిస్తానంటావ్! ఇంకా నయం, భావకవిత్వం రాస్తానన్లా?" అన్నాడు కామ్రేడ్ అచ్చయ్య.

"ఏం చేద్దామంటావు?"

"ఏం చెయ్యాలో తెలియటంలేదు. ఏదో వొకటి చెయ్యాలి."

"దేశంలోని మిగిలిన కార్మికసంఘాలను సహాయం చెయ్యమని కోరదాం. ఏదన్నా సహాయంలభిస్తే మరొక వారంరోజులు గడపొచ్చు!" అన్నాడు వెంకయ్య.

"ఇలా ఎన్నాళ్లు?" అన్నాడు కామ్రేడ్.

"వారంరోజులు గడిస్తే చాలు. అప్పటికి యజమాన్లు లొంగితీర్తారు." అన్నాడు వెంకయ్య.

"లొంగకపోతే!"

"మనం లొంగాలి"

"ఇంతా కష్టపడి చివ్వరికి అంతే! అయితే ఈ బాధలన్నీ ఎందుకూ?" అని నిట్టూర్చాడు సర్దార్.

"ఈ చిన్న పోరాటాల్లో జయం లభిస్తుందని గట్టిగా చెప్పలేం. ఇప్పుడు మనం ఓడిపోయినా అంతిమపోరాటానికి కావలసిన అనుభవం మనకు దొరుకుతుంది. ఈపోరాటాలవల్ల కార్మికుల్లో చైతన్యం కలుగుతుంది. అదే ఇప్పుడు మనకు కావలసింది" అన్నాడు వెంకయ్య

"ప్రపంచకార్మికులారా! ఏకము గండు" అని మోగాడు సర్దార్.

కాఫీ పూర్తయింతర్వాతకూడా చాలాసేపు మాట్లాడుకున్నారు. మధ్యమధ్యలో ఉద్రేకాలు పెరిగి దూషించుకున్నారు. శిశిరకుమారబాబు అయోమయంగా కూర్చున్నాడు. సంస్కారంలేని వాళ్లని చూస్తే అతనికి అసహ్యంవేసింది. తిలకంలో మార్పూ, ఈ కొంపలో ఆమెపడేబాధా అప్పు డతనికి అర్థమైనయి.

ముగ్గురూ లేచారు. వెంకయ్య శిశిరకుమారబాబువైపుకి తిరిగి, "కొంచం పనుంది. వెళ్లివస్తాను. నాలుగురోజు లుంటారుగా" అన్నాడు.

"లేదు. మద్రాసులో కవులసమ్మేళనకు వెళ్తూ చూచిపోదామని దిగాను. రేపుపుదయం వెళ్లిపోవాలి"

"అలా కాదు. నాలుగురోజులన్నా వుండాలి" అని వెంకయ్య కోరాడు.

"వుండండి" అన్నాడు సర్దార్.

"వుండండి" అన్నాడు కామ్రేడ్.

తిలకం చూపుల్తో ప్రార్థించింది. అతడు కష్టం మీద అంగీకరించాడు. వెంకయ్య బయటికి వెళ్తూ జ్ఞాపకం చేశాడు: "నాలుగురోజులంటే నాలుగు రోజులు"

* * * *

మర్నాడు వెంకయ్య రాలేదు. ఈ అయిదు సంవత్సరాల్లో తిలకం అంత సంతోషంగా ఎప్పుడూ లేదు. విద్యార్థివిదశలో వొదిలిన జీవితాన్ని మళ్లీ అందుకుంది. తోటలో కూర్చుని శిశిరకుమార బాబుతో కబుర్లు చెప్పుకుంది. పూర్వదృశ్యా లన్నీ జ్ఞాపకం తెచ్చుకొని ఆనందంతో పొంగిపోయింది. అతడు రాసిన పద్యాలను చదివి వినిపించమని కోరింది. అతడు గొంతు బిగబట్టి, విగ్గు చేత్తో సవరించుకుంటూ, అర్ధ నిమీలితనేత్రాలతో పాడి వినిపించాడు:

" నీ తలలోని పువ్వునై
నీ జడలోని గంటనై
కంటిమీది రెప్పనై
జాకెట్టు చుక్కనై
నివసిస్తాను
వసియిస్తాను !
నీవుకట్టిన నీలాంబరాలలో
నీవుతొడిగిన సిల్కు జంపర్లలో
కులికించి
మురిపించి
నిద్రపోతాను
నిద్రపోలేను !! "

అతని పాటల్ని ఆమె మెచ్చుకుంది. కాని పూర్వం కలిగిన తన్మయత్వం కలగలేదు. ఆమె భావతంత్రులు తెగిపోయినవా ?

ఏమి టిది !

ఏమి టిది !!

రాత్రంతా ఏడుపుతో ఆలోచనల్తో నిద్రపోలేదు తిలకం.

* * * *

రెండో రోజుకూడా వెంకయ్య రాలేదు. కూలీలను ఆర్గనైజ్ చెయ్యటానికి వెళ్లివుంటాడని చెప్పింది తిలకం.

"ఆర్గనైజ్ చేస్తాడా?"

"అవును"

"అంటే!"

"కూలీ లందరు ఏకము కావలెరా ! " అని పాడింది. ఇద్దరూ నవ్వుకున్నారు. కాని ఆరోజు శిశిర కుమార బాబుని పద్యాలు పాడమని తిలకం అడగనూ లేదు, అతను పాడనూలేదు. ఆరాత్రి మాత్రం తిలకం పడుకొని 'కూలీలందరు ఏకము కావలెరా !' అనే పాట పదిపన్నెండుసార్లు పాడుకుంది. ఆశ్చర్యమేమిటంటే పాడుకున్నకొద్దీ ఆమెకాపాట బాగుంది. శిశిరకుమార బాబుపాట లివ్వలేకపోయిన ఆనందం ఆపాట ఇచ్చింది.

* * * *

మూడో రోజుకూడా వెంకయ్య రాలేదు. ఇవ్వాళ తిలకం షికారు వెళ్లలేదు. శిశిరకుమారబాబు అడిగితే "తలనొప్పిగా వుంది. మీరు వెళ్లిరండి" అని చెప్పింది. అతడు తిరిగి వచ్చేటప్పటికి వెంకయ్య పుస్తకం చదువుతూ కూర్చుంది.

" ఎలా వుంది. " అని అడిగాడు బాబు.

" బాగుంది "

" ఏమిటి ? " – వింతగా అడిగాడు.

" పుస్తకం "

" పుస్తకం కాదు "

" మరేమిటి ? "

" తలనొప్పి "

" ఎవ్వరికి ? "

ఇక అతడు ఎక్కువ ప్రశ్నించలేదు.

* * * *

నాలుగో రోజుకూడా వెంకయ్య రాలేదు. ఇవ్వాళ తిలకం శిశిరకుమార బాబుకి అసలు కనిపించే లేదు. వంటింట్లో కూర్చొని అదే పుస్తకం తదేక ధ్యానంతో చదువుతూవుంది. శిశిరకుమార బాబుకి ఏమీ తోచక దాసీదాంతో సరసాలాడుతుంటే చూచింది. కాని ఏ మాత్రం ఆశ్చర్యపడలేదు. ఎందుకు పడు

తుంది ? ఆ పుస్తకంలో ఈ సంభాషణ చదువుతూ వుంది:

"భూదేవి — నీవు ఎందుకు రాస్తున్నావ్ ?

కవి — కోకిల ఎందుకు పాడుతూవుంది ?

భూదేవి — అది పక్షి

కవి — నేనూ పక్షినే !

భూదేవి — నీవు మనిషివి

కవి — అయితే. !

భూదేవి — ఆకృత్రిమ వాతావరణంలో వూపిరాడక పాతాళలోకంలో పడిపోతావు."

* * * *

అయిదోరోజు వెంకయ్య వచ్చాడు. చాలా గాభరాగా వున్నాడు. రేగినజుట్టూ, పెరిగినగడ్డం, దుమ్ముకొట్టుకున్న బట్టలూ—మాక్సింగార్కీ పుస్తకం జీవంపోసుకొచ్చిన ట్లున్నాడు. గదిలో అడుగుపెట్ట గానే శిశిరకుమారబాబుని అడిగాడు – "తిలకం ఏది ?"

అతన్ని చూచి శిశిరకుమారబాబు కొంచం భయపడ్డాడు. ఇలాంటి వ్యక్తుల్ని గూర్చి పుస్తకాల్లో చదవటానికే అతడు భయపడతాడు. ఇక జీవితంలో ఎలా ఎదుర్కొంటాడు ?

"తిలకం ఏది ?" అని మళ్లీఅడిగాడు వెంకయ్య' ఈసారి వెంకయ్యలో ఆదుర్దాకంటే విచారం ఎక్కువ కనిపించింది.

"వంటగదిలో వుంది."అని చెప్పాడు బాబు.

"వంటగదిలోనా ?"

"అవును"

"ఏం చేస్తూవుంది ?"

"వంటగదిలో ఏంచేస్తారు ?"

"ఇడ్డెన్లా ?" కోపంగా అడిగాడు వెంకయ్య. కాదు అన్నట్లు తలూపాడు శిశిరకుమారబాబు.

వెంకయ్య ఆలస్యాన్ని భరించలేకపోయాడు. "చెప్పు. ఏం చేస్తూవుంది?" అని రెండడుగులు ముందుకు వేసి గద్దించాడు.

"చదువుతూవుంది". అని చెప్పాడు బాబు.

"ఏపుస్తకం ? నీ పుస్తకమా ?"

"కాదు, నీపుస్తకం"

వెంకయ్య ఒక్క నిట్టూర్పు విడిచాడు. గ్లోబ్ గిర్రున తిప్పాడు. గబగబా ఫొటోదగ్గరకు వెళ్లాడు. "ప్రపంచకార్మికులారా, ఏకము గండు" అని కేక వేశాడు.

ఆకేకకు శిశిరకుమారబాబు ఉలిక్కిపడ్డాడు. వెంకయ్య అతనిదగ్గరకు వొచ్చి చెవిలో రహస్యంగా చెప్పాడు:"అయితే ఇక నువ్వెందుకు? నువ్వెళ్లొచ్చు!"

ఈ మాటలకు శిశిరకుమారబాబు నిర్విణ్ణుడయ్యాడు. వెంకయ్యని అర్థంచేసుకోటానికి ప్రయత్నించాడు. తానేం చేశాడు ? వెంకయ్యకోర్కెమీదే వుంటున్నాడాయెను "మీ కింత కష్టంగా ఉందని తెలిస్తే అసలే వుండేవాణ్ణి కాదు." అన్నాడు.

"అదేంమాట! ఉండకపోతే ఎలా ?" అన్నాడు వెంకయ్య. అద్దంలో మోహం చూచుకుంటూ, జుట్టు సర్దుకుంటూ మాట్లాడాడు: "మీరు ఉండాలి. అయితే నాలుగు రోజులు మాత్రమే ఉండాలి" అని పలికాడు.

"ఎందుకు ?"

వెంకయ్య అద్దందగ్గరనుంచి శిశిరకుమారబాబు దగ్గరకు వొస్తూ, సీరియస్‌గా చెప్పాడు : "మీరిద్దరూ ప్రేమించుకున్నారని నాకు తెలుసు. మీపూర్వపరిచయం నాకు తెలుసు. అందుకనే నిన్న నాలుగురోజులుండమని బలవంతపెట్టాను."

"ఎందుకు?"

"చెబుతాను. ఇదివరకు మీపరిచయమల్లా ఎక్కడో ఎప్పుడో కలవటం, కవిత్వం మాట్లాడుకోవటం, తన్మయత్వం చెందటంతో సరిపోయింది. అంతేగాని నిన్న మనుష్యునిగా అర్థంచేసుకునే అవకాశం తిలకానికి లేకపోయింది అందుకని నిన్ను గురించీ, నీతో గడపిన 'మధుర' క్షణాలనుగురించీ ఎప్పుడూ ఆలోచించుకుంటూ, తన ప్రస్తుత జీవితంతో పోల్చుకొని విచారిస్తుండేది. ఎంతచేసినా, ఎంత ప్రయత్నించినా కుటుంబజీవితం వేరు, ప్రేమజీవితం వేరు. కుటుంబభారం ఉద్రేకంతో

కూడిన ప్రేమజీవితంలా వుండమంటే ఎలా వుంటుంది? ప్రియునికి మల్లే పొగుడుతూ, వర్ణిస్తూ 'ప్రేయసీ, ప్రేయసీ నీ హృదయ కుహరవాటి' అనుకుంటూ తిరగటానికి భర్తకి ఎలా మనస్కరిస్తుంది? ఎలా తీరుతుంది? ఆసంగతి తెలియక తిలకం తన జీవితాన్ని దుర్భరం చేసుకుంటూవుంది. ఎప్పుడూ కిటికీదగ్గర కూర్చోవటం, నీతో గడిపిన క్షణాల్ని స్మృతిపథానికి తెచ్చుకోవటం, నిట్టూర్పులు విడవటం! ఏం చెయ్యాలా అని నేను చాలా ఆలోచించాను. తిలకం అంటే నాకు చాలా ప్రేమ. ఆమె కష్టపట్టం నేచూచి సహించలేను. అందుకని నీ దగ్గరకు వచ్చి నీ సహాయం తీసుకుందా మనుకున్నాను. అదృష్టవశాత్తూ నువ్వే వచ్చావు." అని నవ్వటం మొదలుపెట్టాడు వెంకయ్య.

శిశిరకుమారబాబు మాట్లాడకుండా వింటున్నాడు. వెంకయ్యనవ్వు అతని హృదయాన్ని దహించివేస్తూవుంది.

వెంకయ్య అంటున్నాడు: "ఈనాలుగు రోజుల పరిచయంతో ఆమెకైపు దిగిపోయి వుంటుంది. నువ్వెంత సామాన్య మానవుడవో, దుర్భరపురుషుడవో, నీకవిత్వం ఎంత పనికిమాలిందో ఆమెకు తెలిసివుంటుంది. నీ పద్యాలకంటె నే ఫ్యాక్టరీలో రాసే అకౌంట్లే ఉపయోగకరమైనవని తెలిసుంటుంది. నువ్వు పాడే పాటలకంటే నేనువాగే నినాదాలేఉపయోగకరములని తెలుసుకుని ఉంటుంది. పైత్యంతో ఎక్కువకాలం ప్రజల్ని మోసంచెయ్యలేం! అందుకనే నిన్నునాలుగు రోజు లుండమని కోరాను. నిన్ను అర్థంచేసుకునే అవకాశం ఇవ్వటానికి నేనింట్లో లేకుండా వెళ్లాను. నువ్వు రాగానే వెళ్తే ఏమయ్యేదో తెలుసా! ఆమెనిట్టూర్పులు మరీ ఎక్కువయ్యేవి. ఆమెజీవితం నాశనమయ్యేది. ఇక భయంలేదు. ఇక నీ అవసరంలేదు. నువ్వెళ్లొచ్చు" అని లోపలికి సంతోషంగా గెంతాడు.

శిశిరకుమారబాబుకి కోపం వచ్చింది. వెంకయ్య తన్నీ నీచకార్యానికి ఉపయోగించుకున్నందుకు రోషం వచ్చింది. భార్యాభర్తల తగాదా తీర్చటానికి తానీవిధంగా వాడుకోబడతానని అతడు కల్లోకూడా అనుకోలేదు. అది అతని సిద్ధాంతానికి వ్యతిరేకంకూడా! తన సిద్ధాంతం ఈ వూళ్లో, ఈ ఫ్యాక్టరీపాగలో భగ్నమయిందని ఉక్రోషం వచ్చింది. తిలకంతో చెప్పాలని గబగబా లోపలకు వెళ్లాడు.

కాని తిలకంగదికి వెళ్లేదార్లో వెంకయ్య కనిపించాడు. "ఎక్కడికి?" అని అడిగాడు.

"నా ఇష్టం"

"బయటికి నడువు"

"తిలకంతో మాట్లాడాలి"

వెంకయ్య ఈ మాటకు బిగ్గరగా నవ్వాడు. "ఆశకు అంతులేదు భాయీసాబ్! తిలకంతో నే మాట్లాడుతాను. జరిగిన సంగతంతా చెబుతాను. మీరు వెళ్లండి. వెళ్లి కవిసమ్మేళనాలు చేయించండి" అన్నాడు.

శిశిరకుమారబాబు కోపంతో తుకతుకలాడిపోయాడు. కాని వెంకయ్యవైఖరి చూస్తే భయం వేసింది! పట్టుపడితే, ఇంకొక్క మాటంటే తంతాడనుకున్నాడు. "ప్రపంచ కార్మికులారా, ఏకముగండు" అని మీదకు దూకుతాడనుకున్నాడు.

"ఎక్సప్లాయిటేషన్ – ఎక్సప్లాయిటేషన్" అనుకుంటూ వచ్చిందారి పట్టాడు.